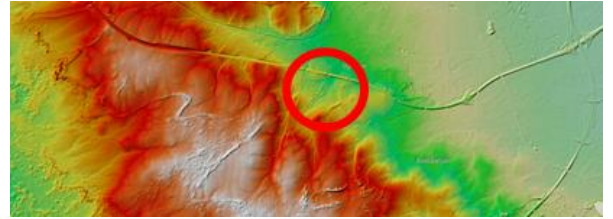

De Herenhul in het Engelandersholt bij Beekbergen

Een historische locatie waar sinds de Middeleeuwen recht werd gesproken

In de Middeleeuwen, een tijd van de komst van het christendom en nog in de aanwezigheid van veel Germaans bijgeloof vonden rechtszittingen plaats in de open lucht. Het ging hier op de Herenhul om wat wij nu hogere beroepszaken noemen. Ook werden hier de geschillen tussen Marke- en Maalgenuootschappen over het gebruik van de woeste gronden behandeld en onroerend goederzaken bijv. grondtransacties.

Hier op een uitloper van de stuwwal en onder de blote hemel vond een aantal malen per jaar de zitting plaats van het Veluws Gericht. Werden zaken behandeld die niet konden worden opgelost door de lagere rechtbanken. Het ging hier dus om rechtszaken (Klaringen) van enig gewicht.

Het Recht

Het waren de Romeinen die aan de wieg stonden van onze moderne rechtspraak, al hadden de inheemse volkeren ongeschreven regels die we het inheemse recht noemen.

De Salische Franken onder leiding van koning Clovis, die onder andere op de Veluwe woonden, zetten in de 6e eeuw de Lex Salica op papier.

Onder Karel de Grote werd in de 8ste eeuw dit Salische Recht aangepast. Vanaf dat moment werd het gewoonterecht per streek opgetekend en tot landrecht verheven. Dat zou eeuwenlang zo blijven. Zo komt het dat het *Kwartier van Veluwe* (een van de vier kwartieren waaruit het graafschap - en vanaf 1339 het hertogdom - Gelre bestond) een eigen rechtspraak kende. Dit wordt het Veluwse landrecht genoemd.

De rechtspraak

De landdrost (ook wel richter genoemd) van Veluwe bezocht een tot tweemaal per jaar ieder ambt om samen met oordeelmanen 'het recht te vinden'. Als men het niet met een uitspraak eens was kon men in hoger beroep gaan bij de Klaarbank in Het Engelandersholt (holt is bos). Op deze plek, min of meer midden op de Veluwe gelegen, werd al meer dan 1000 jaar geleden recht gesproken, en misschien zelfs al ten tijde van de Germanen.

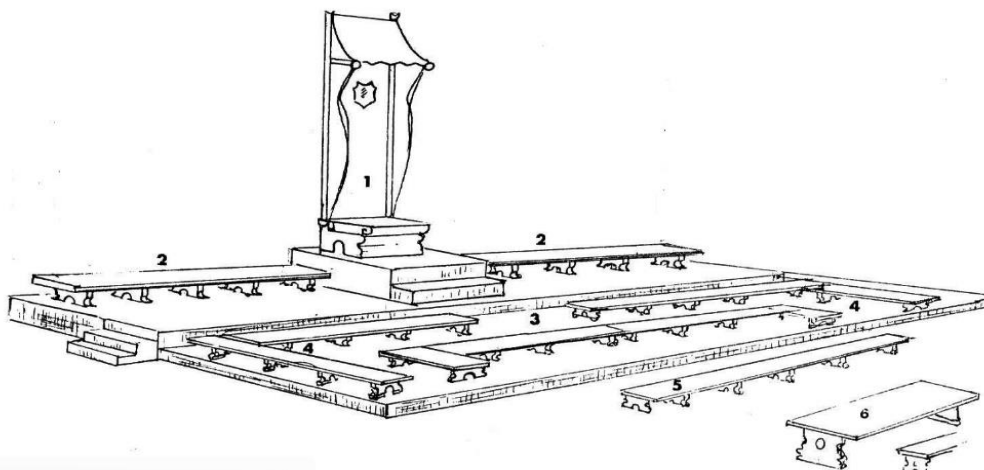

De Klaarbank

De exacte plek voor de bank was de Herenhul, waar nu de gedenksteen staat.

Voorafgaande aan het appelgericht werd in het Engelandersholt 'de bank' gespannen. Dit gebeurde letterlijk - door een met touwen afgezette ruimte te maken. Daarbinnen werd er recht gesproken.

Zoals in een amfitheater waren er banken geplaatst. Op de hoogste bank, acht voet hoog, zaten de opperste raadsman, de kanselier en de andere raadslieden (rechters) met in hun midden de Landvorst, de graaf. Na 1339 was dit de hertog van Gelre.

Reconstructietekening van de Hooie Bank of vier-schaar op het Herenhul in het Engelandersholt bij Beekbergen. Op het verhoog met baldakijn was de landshoer gezeten. Wanneer alle banken bezet waren met edelen en afgevaardigden van de steden in de sierlijke kledij van de 16e eeuw, moet het een kleurrijk beeld hebben gegeven. Volgens oud gebruik werd de gerichtsbank bewaakt door ingezetenen van Brummen. (GAA)

Boven zijn hoofd was zijn wapenschild opgehangen.

Drie treden lager, daarvoor, zaten op twee banken een veertigtal Veluwse ridders, edelen met hun schildknepen, gekleed in de kleurrijke dracht van de veertiende- en vijftiende eeuw. Vóór deze ridders zaten de afgevaardigden van de Veluwse steden: Arnhem, Harderwijk, Elburg, Hattem en Wageningen, in totaal konden dat ongeveer 40 personen zijn. Nog weer lager was de plaats voor de landschrijver en griffier, die een tafel voor zich hadden voor het inschrijven van de uitspraken in de zgn. Klaarboeken (in het Gelders archief te Arnhem zijn deze nog aanwezig vanaf 1410). De overige plaatsen waren voor de mensen aanklager(s) en de aangeklaagde(n).

De Hertog van Gelre droeg meestal een hoed met wuivende pauwenveren op het hoofd. Dit waren veren van de witte pauwen van kasteel Staverden. De kasteelheer was verplicht om de veren hiervoor jaarlijks aan te bieden.

Het is bijzonder dat er 750 jaar later nog steeds witte pauwen worden gefokt in Staverden. En dat tot op de dag van vandaag de Commissaris der Koning in Gelderland bij de inhuldiging nog steeds een witte pauwenveer uit Staverden krijgt aangeboden. Dit is een van de oudste tradities in ons land.

De gang van zaken

De richter verscheen op de Herenhul "bij klimmende zonne". Dit was een oeroud gebruik. Hij werd vergezeld door de schrijver en verder gevolg.

Vroeger waren de zittingen op de zondag, later werden ze naar de maandag verplaatst en konden de zittingen uitlopen tot in de dagen daarna. Soms was men drie weken lang bezig doordat men oude rechtspraken moest onderzoeken, alvorens tot een eindoordeel te kunnen komen.

Meestal werd de zitting gehouden van 9 tot 2 uur,

De landvorst opende de rechtszitting en indien hij afwezig was werd dat gedaan door de drost van Veluwe. Inwoners van Brummen waren volgens oud gebruik degenen die zorgden voor bewaking van de Klaarbank. Zij werden tot deze taak met klockgelui opgeroepen.

Rondom de Klaarbank, waar men tot klaarheid moest komen, heerste een en al leven. Iemand schreef: "Er werd een vrije markt gehouden, zo groot dat het leek alsof er een leger voor een stad lag!" Logisch! Want er waren enorm veel mensen die slechts ten dele in de omringende herbergen (Het Rode Hert, de Gouden Leeuw, de Aap) verbleven. De andere aanwezigen sliepen in tenten en natuurlijk wilden zij ook eten, drinken en zich vermaken.

Verschillende handelaren verkochten daarom allerlei etenswaren en dranken aan hongerigen en dorstigen, die daar op die eenzame plek "De Herenhul in het Engelandersholt" samengekomen waren. Maar ook waren van andere aard vonden gretige aftrek. Verder kwamen er toneelspelers, goochelaars, muzikanten, acrobaten en waarzeggers om de wachtenden wat afleiding te bezorgen en om de eigen beurs te spekken.

Inhuldiging

De Herenhul was van zo groot belang dat de graven - en later de hertogen - van Gelre, hier werden ingehuldigd als landvorst van het Kwartier de Veluwe.

De plaats waar vroeger de Klaarbank stond is nu herkenbaar met een grote steen en twee informatieborden.